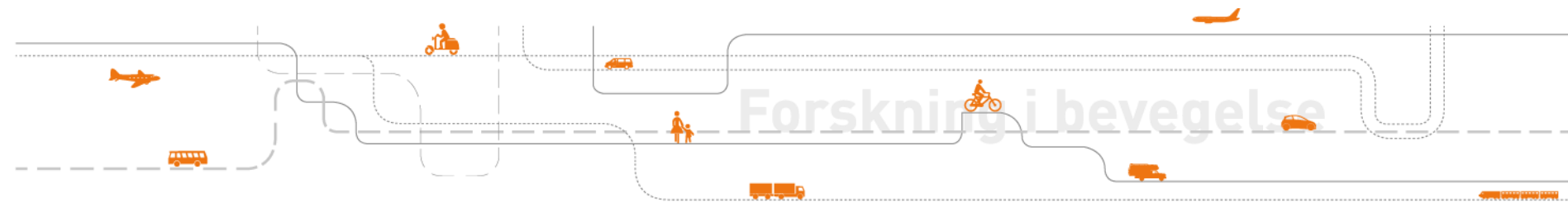

Konkurransen og anbud i kollektivtransport

Konkurransen i og for markedet

Kollektivforums årskonferanse
13. februar 2019

Nils Fearnley naf@toi.no
Forskningsgruppen Marked og styring
Transportøkonomisk institutt

Konkurranse

Frikonkurranse

- Full informasjon, homogene varer, profittmaksimering osv.
- Mange produsenter uten markedsmakt
- Ev. disiplinerende trussel om konkurranse (contestability)

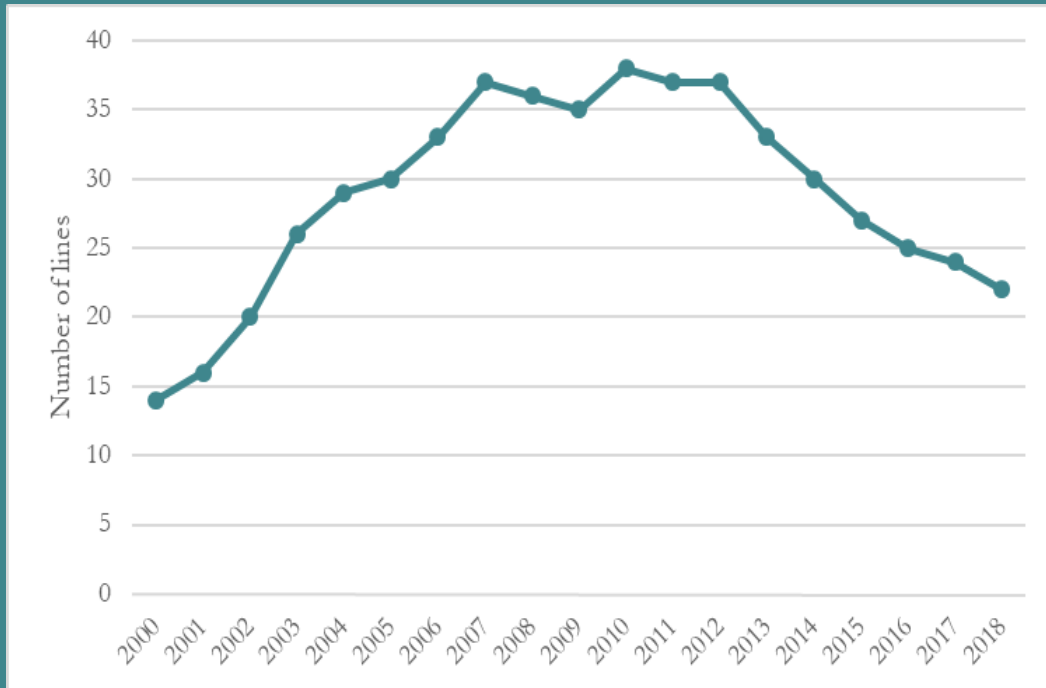
Konkurranse for markedet (anbud)

- Skape 'contestable' markedssituasjon
  - Erstatter eksisterende operatørs tilbud 'over natten'

Fri konkurranse på jernbane

- Land: Østerrike, Italia, Tsjekkia, Sverige, Tyskland, (Storbritannia)
- Få selskaper i direkte konkurranse med etablert operatør på trafikkerte strekninger
  - *Østerrike, Italia, Tsjekkia, Sverige*
- Erfaring fra Stockholm-Gøteborg (MTR-SJ): MTR ligger i snitt SEK 100 lavere. 13 prosent prisreduksjon hos SJ.

Konkurransen i ekspressbussmarkedet

- Deregulering fra ~1999 og fri etableringsrett fra 2003 ga rask vekst
- Stagnasjon/negativ vekst siden 2007/2008
- Økt konkurranse fra fly, lokal kollektivtransport, bedre veier, jernbane

Konkurranse og innovasjon

Gir anbud...

1. ... reduserte kostnader?
2. ... bedre tilbud og kvalitet?

1. Reduserte kostnader?

Jernbane

Erfaringer fra Sverige, Tyskland og Storbritannia

Det store bildet er at offentlige subsidier har blitt redusert. Tilbud, passasjertall og billettinntekter har økt

Samtidig: Økt fokus og pengebruk på infrastruktur

Norge: Gjøvikbanen og Sørlandsbanen

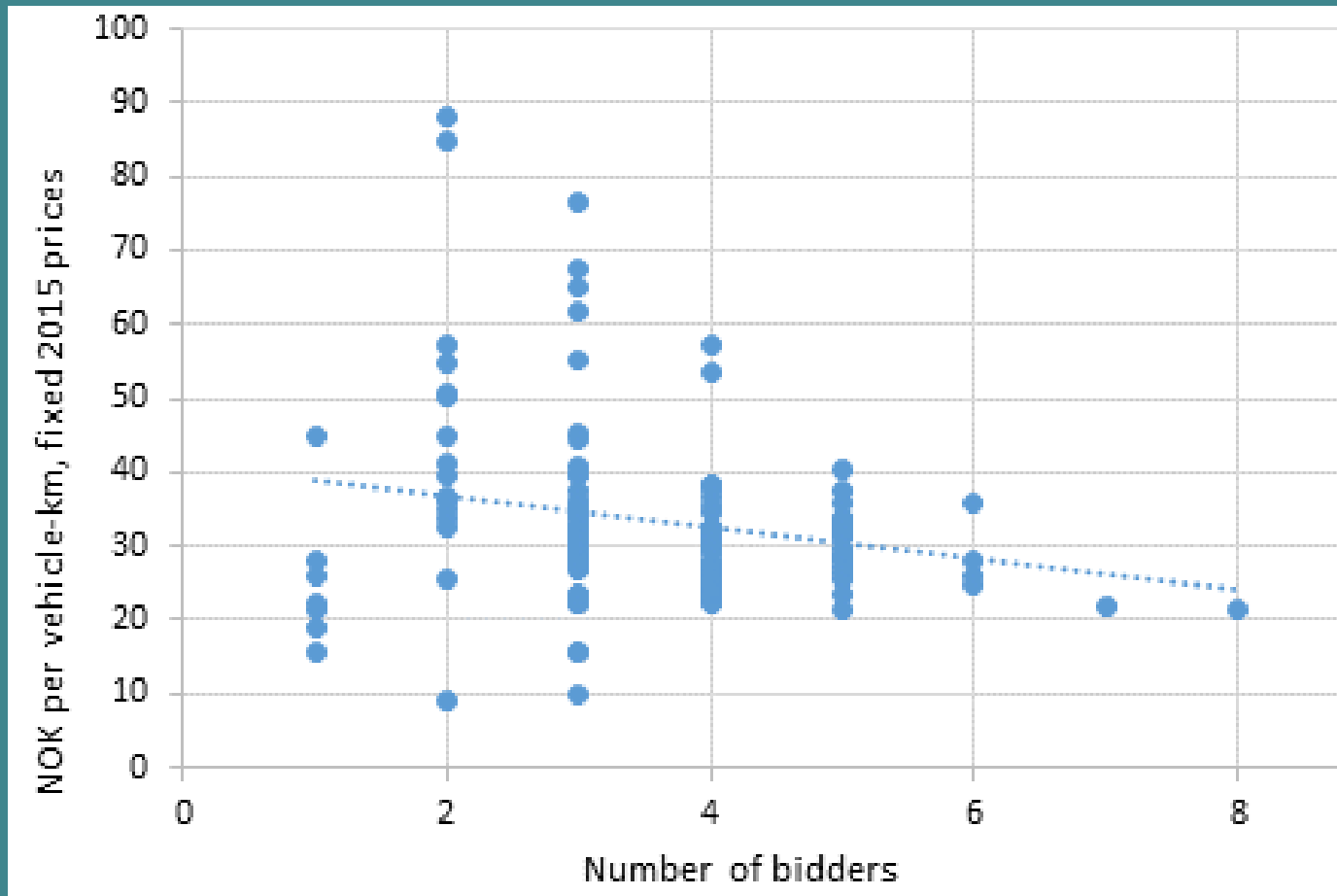
- Reduserte tilskudd og (forventet) flere passasjerer

Lokal buss

- Anslagsvis 10% kostnadsreduksjon ved innføring av anbud (TØI-rapport [819/2006](#))

- Men kostnadene øker (TØI-rapport [1582/2017](#))
  - Fokus på rushtidstilbud
  - Nullvekstmålet
  - Kvalitet, miljøkrav
  - Lønn, drivstoff, kapital
  - Konkurransen – bl.a. færre tilbydere

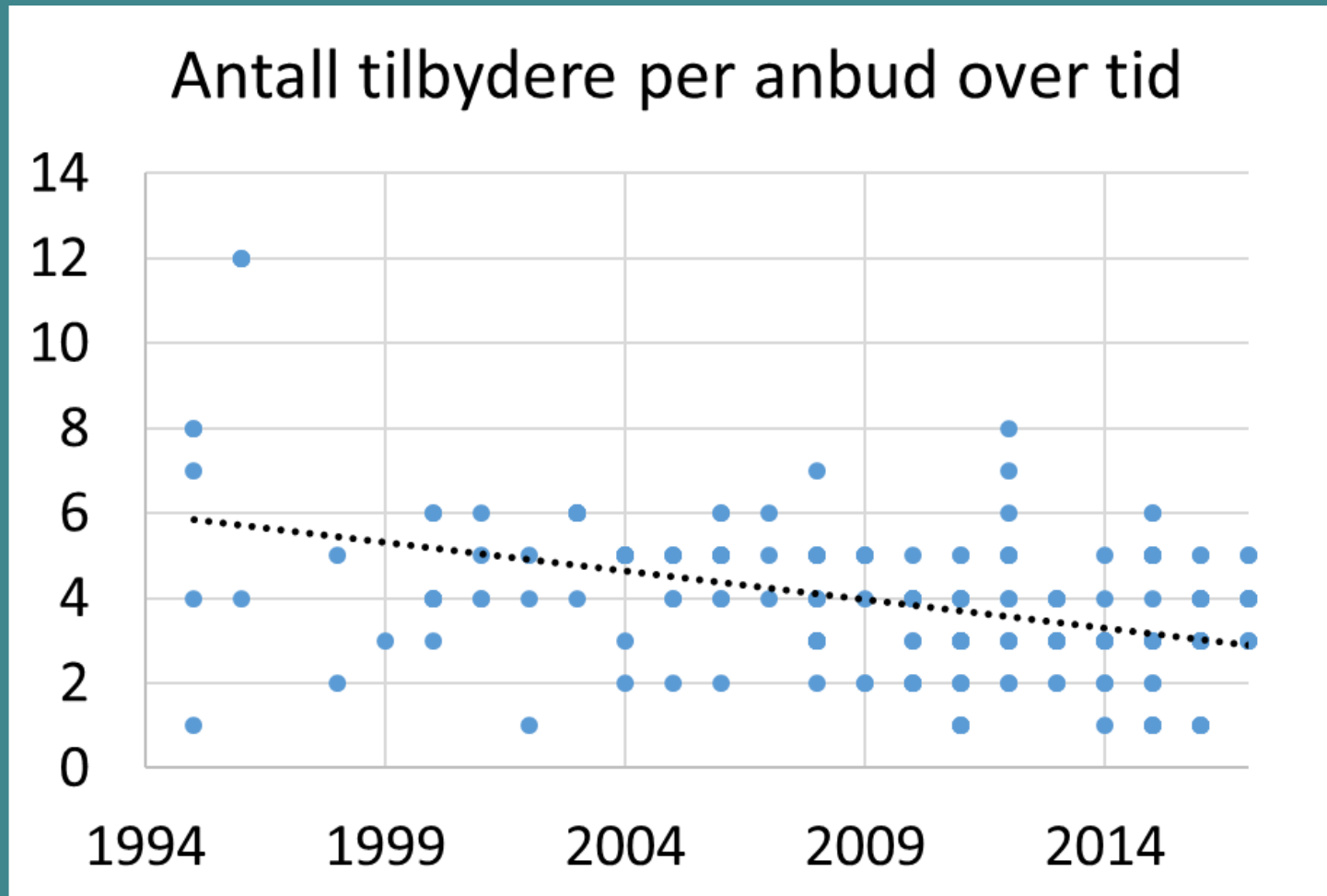

Flere tilbydere, lavere pris

Bussanbud: Kontraktpris per kilometer, 2014-kr, antall tilbydere per kontrakt

Bussanbud over tid

2. Tilbud og kvalitet?

Tilbudet og kvaliteten er bedret

- Bedre tilbud og koordinering av tilbudet
- Økte krav til kvalitet og mer ambisiøse målsettinger (men det øker kostnadene)
- Passasjervekst – mye pga urbanisering og vekst i byene

Oppsummert / diskusjonspunkter

- Konkurransen er prisdempende og skjerpende
  - Men prisene øker over tid, bl.a. pga. kvalitetskrav
- Innovasjon og rom for selskapene til å tenke nytt?
  - Avhenger av konkurransen og kontrakten
    - Funksjonskrav
    - Fra konkurranse til samskapning?
  - Rask teknologisk utvikling
    - Må kontrakter og rutiner for anbud endres?

Nils Fearnley

naf@toi.no

Marked og styring

Takk for meg!

Interessert i å lese mer..?

Aarhaug, Fearnley, Gregersen, Norseng, 2018. 20 years of competitive tendering in the Norwegian bus industry – an analysis of bidders and winning bids. Research in Transportation Economics <https://doi.org/10.1016/j.retrec.2018.05.012>

Aarhaug, Farstad, Fearnley, Halse, 2018. Express coaches: An up-hill battle after liberalization? Research in Transportation Economics, <https://doi.org/10.1016/j.retrec.2018.07.031>

Aarhaug, Fearnley, Rødseth, Svendsen, Hoff, Müller, Norseng, Tveter, 2017. Kostnadsdrivere i kollektivtransporten – dokumentasjonsrapport. TØI-rapport [1582b/2017](#).

Vigren, 2017. Competition in swedish passenger railway: Entry in an open access market and its effect on prices. Economics of Transportation.

Perennes, 2017. Open access for rail passenger services in europe: Lesson learnt from forerunner countries. Transportation Research Procedia 25: 358-367.

Nash, 2016. Liberalisation of passenger rail services, project report. CERRE – Centre on regulation in Europe

Aarhaug og Fearnley, 2016. Deregulation of the Norwegian long distance express coach market, [Transport Policy](#)

Krogstad, 2013. Organisering av persontransport på jernbane i Europa: En kunnskapsoversikt. TØI-rapport [1273/2013](#).

Krogstad og Aarhaug, 2015. Bedre samordning av offentlig kjøp av tog og lokal kollektivtransport. TØI-rapport [1434/2015](#).

Longva, Olsen, Aarhaug, 2010. "På sporet av konkurranse", TØI-rapport [1104/2010](#).

Bekken, Fearnley, Frøysadal, Longva, Osland, 2006. Kjøps- og kontraktsformer i lokal rutebiltransport. TØI rapport [819/2006](#)

Mange nyanser, noen eksempler

Fri konkurranse (på vegen, på sporet)

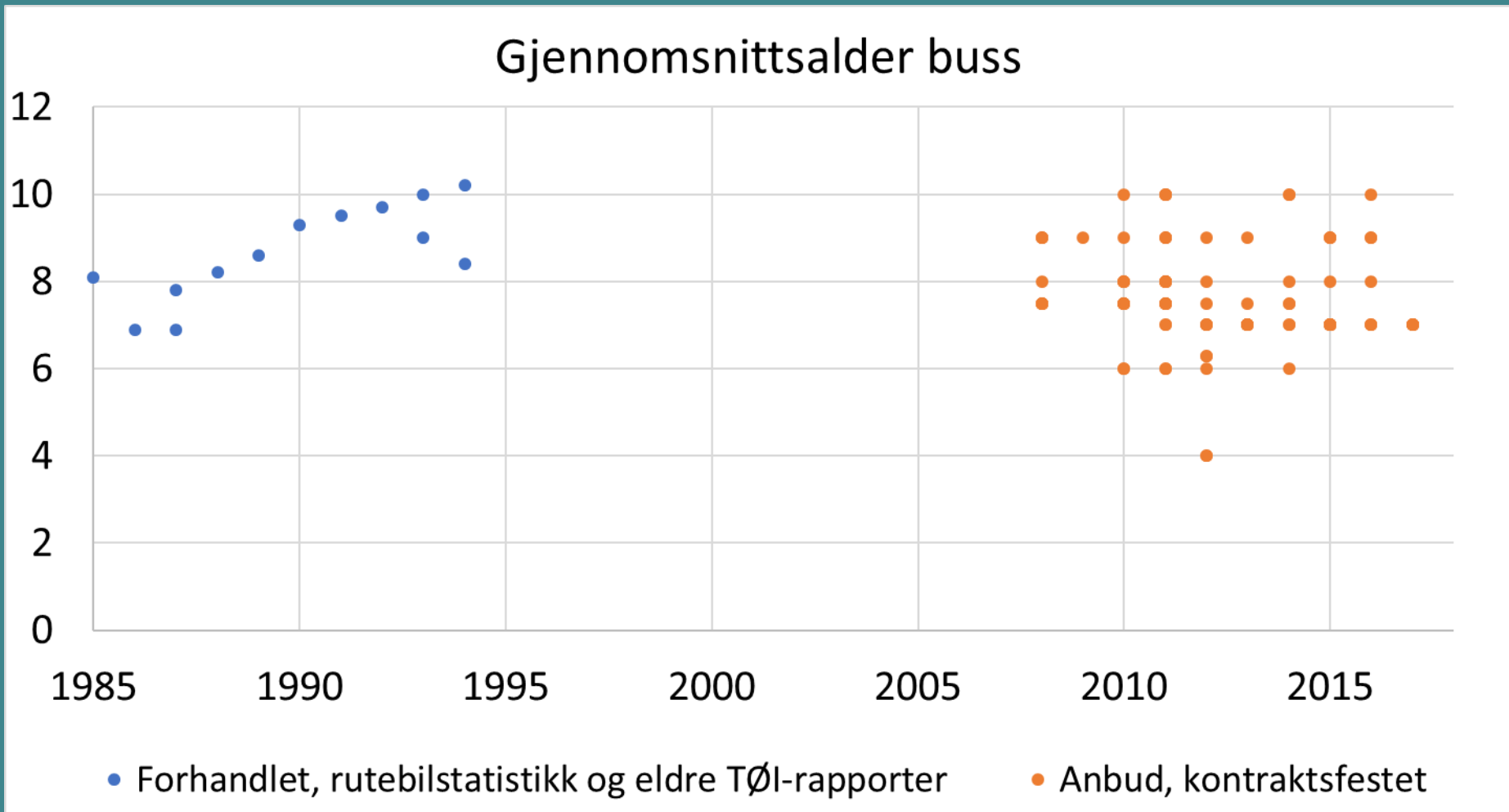
- Direkte 'head on' konkurranse (buss-buss, tog-tog, osv)
- Mellom ulike transportmidler

Anbud

- Bruttokontrakter
- Nettokontrakter
- Incentivkontrakter
- Osv.

- EU har vært lokomotivet
- Kollektivtransportforordningen vedtatt i 2007
  - Konkurransen eller in-house
- Den fjerde jernbanepakken vedtatt i 2016
  - Markedet skal åpnes for alle innen 2019 (konkurransen på sporet)
  - Anbud hovedregelen fra 2023 for subsidierte linjer (konkurransen om sporet)

Alder på busser før og nå

Togbud og kvalitet / innovasjon

- Trafikkpakke 1 Sør: Bonus og insentiver for
  - passasjervekst utover prognose
  - takstsamarbeid med Kolumbus (passasjervekst)
- Trafikkpakke 2 Nord: Bonus og insentiver for
  - testing av nullutslippstog på strekning uten kjøreledning
  - økt KTI for bedre tilbud for passasjerene
  - økt passasjervekst
  - videreutvikling med verdi utover kontraktsperioden

Takk til Rikard Waag og Liv Bergqvist, JBD